WORLD CONFERENCE ON STUDENT - CENTERED LEARNING APPROACHES

MUSTAQILLIK YILLARIDA “SHO‘RTAN” FUTBOL KLUBINING FAOLIYATI TARIXI

Tadqiqotchi Dilmurodov Behzod

Annotatsiya. *Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligi yillarida Qashqadaryo viloyatining futbol hayotida muhim o‘rin egallagan “Sho‘rtan” futbol klubining tashkil topishi, shakllanishi va rivojlanish tarixi tadqiq etiladi. Unda klubning dastlabki faoliyati, O‘zbekiston professional futbol tizimiga kirib kelishi, yuqori diviziondagi ishtiroki, mamlakat chempionatlari va kuboklaridagi natijalari, xalqaro maydondagi faoliyati hamda klubning hududiy futbol taraqqiyotidagi o‘rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda “Sho‘rtan” futbol klubining G‘uzor tumanida futbolning ommalashuvi va yosh futbolchilarni tayyorlash tizimiga qo‘shgan hissiga alohida e’tibor qaratilgan. Shuningdek, jamoaning 2010-yilgi O‘zbekiston chempionatidagi yuqori natijasi, 2011-yilda O‘zbekiston kubogi finaliga chiqishi va Osiyo Futbol Konfederatsiyasi musobaqalaridagi ishtiroki klub tarixining muhim bosqichlari sifatida yoritiladi. Maqolada klubning turli davrlardagi sport natijalari, tashkiliy o‘zgarishlar va professional futbol tizimidagi o‘rni tarixiy-qiyosiy metod asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari “Sho‘rtan”ning Qashqadaryo futboli rivojida “Nasaf” va “Mash’al” bilan bir qatorda muhim hududiy futbol markazlaridan biri bo‘lganini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *“Sho‘rtan”, G‘uzor, Qashqadaryo, futbol, O‘zbekiston chempionati, O‘zbekiston kubogi, Superliga, Proliga, OFK, professional futbol, sport tarixi, mustaqillik.*

Abstract. *This article examines the history and development of FC Shurtan during the years of independence of the Republic of Uzbekistan. Particular attention is paid to the club's formation in Guzar district, its participation in Uzbekistan's professional football competitions, achievements in the national championship and*

cup, international appearances and contribution to the development of football in Kashkadarya region. The article highlights Shurtan's successful periods in the top division, its strong performance in the 2010 Uzbekistan Championship, its appearance in the 2011 Uzbekistan Cup final and its participation in Asian club competitions. The study also analyzes the club's role in developing young football players and promoting football among the population of Guzar and Kashkadarya. Historical, chronological, comparative and statistical methods are used to evaluate the major stages of the club's development. The findings demonstrate that Shurtan has played an important role in the regional football system of Kashkadarya and has contributed to the development of professional football in Uzbekistan.

Keywords: *Shurtan, Guzar, Kashkadarya, football, Uzbekistan Championship, Uzbekistan Cup, Super League, Pro League, AFC, professional football, sports history, independence.*

Kirish. O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligiga erishgach, mamlakat hayotining barcha sohalarida bo‘lgani kabi jismoniy tarbiya va sport tizimida ham tub o‘zgarishlar amalga oshirildi. Milliy sport tizimini shakllantirish, xalqaro standartlarga mos sport infratuzilmasini yaratish, yosh avlodni jismonan sog‘lom va ma’nan barkamol etib tarbiyalash hamda O‘zbekistonning xalqaro sport maydonidagi nufuzini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi 1.

Mazkur jarayonda futbol alohida ahamiyat kasb etdi. Mustaqil O‘zbekistonda milliy futbol chempionati, O‘zbekiston kubogi va boshqa professional musobaqalarning shakllantirilishi hududlarda futbol klublarining rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratdi. Ayniqsa, viloyat va tuman markazlarida faoliyat yuritgan futbol jamoalari milliy futbol tizimining muhim tarkibiy qismiga aylandi.

Qashqadaryo viloyati O‘zbekiston futbolining tarixiy jihatdan muhim hududlaridan biridir. Qarshining “Nasaf”, Muborakning “Mash’al” klublari bilan bir

1 Mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar.

qatorda G‘uzorning “Sho‘rtan” jamoasi ham viloyat futbolining rivojlanishiga sezilarli hissa qo‘shdi.

“Sho‘rtan” futbol klubining tarixi Qashqadaryo viloyatining G‘uzor tumani bilan bevosita bog‘liq. Klubning rivojlanishi hududdagi neft-gaz sanoati, mahalliy sport infratuzilmasi va futbolga bo‘lgan qiziqish bilan uzviy aloqada kechdi.

Mustaqillik yillarida “Sho‘rtan” asta-sekin professional futbol tizimida o‘z o‘rnini topib, O‘zbekistonning yuqori darajadagi futbol musobaqalarida qatnashuvchi jamoaga aylandi. Ayniqsa, 2000-yillarning oxiri va 2010-yillar boshlarida jamoaning sport natijalari sezilarli darajada yaxshilandi.

“Sho‘rtan” faoliyatining muhim bosqichlaridan biri 2010-yilgi O‘zbekiston chempionatida jamoaning yuqori o‘rinlar uchun kurashgani bo‘ldi. Keyingi yili, ya’ni 2011-yilda “Sho‘rtan” O‘zbekiston kubogi finaliga chiqib, mamlakat futbolidagi mavqeini yanada mustahkamladi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, O‘zbekiston futboli tarixini o‘rganishda nafaqat mamlakatning eng mashhur klublari, balki hududiy jamoalarning ham faoliyatini tadqiq etish zarur. “Sho‘rtan” misolida G‘uzor tumanida professional futbolning shakllanishi, hududiy sport infratuzilmasining rivojlanishi va yosh futbolchilarni tayyorlash jarayonlarini o‘rganish mumkin. Tadqiqot tarixiylik, xronologik izchillik va obyektivlik tamoyillari asosida olib borildi. “Sho‘rtan” futbol klubining mustaqillik yillaridagi faoliyati O‘zbekiston futbol tizimida sodir bo‘lgan umumiy jarayonlar bilan bog‘liq holda o‘rganildi.

Tadqiqotda tarixiy-xronologik, qiyosiy, statistik, tizimli va retrospektiv tahlil metodlaridan foydalanildi.

Tarixiy-xronologik metod yordamida klub faoliyatining turli bosqichlari izchil ravishda o‘rganildi. Qiyosiy metod orqali “Sho‘rtan”ning turli yillardagi sport natijalari va Qashqadaryoning boshqa professional futbol klublari faoliyati o‘rtasidagi o‘xshash va farqli jihatlar aniqlandi. Statistik metod jamoaning chempionat va

kuboklardagi natijalarini baholashda qo‘llanildi. Tizimli yondashuv orqali klub faoliyatining sport, tashkiliy, ijtimoiy va hududiy jihatlari o‘zaro bog‘liqlikda tahlil qilindi. Tadqiqotning manba bazasini O‘zbekiston Professional Futbol Ligasi, O‘zbekiston Futbol Assotsiatsiyasi, Osiyo Futbol Konfederatsiyasi ma’lumotlari, sport nashrlari, futbol statistikasi bo‘yicha materiallar va klub faoliyatiga oid tarixiy ma’lumotlar tashkil etdi.

Klub faoliyatini shartli ravishda quyidagi davrlarga ajratish mumkin:

1. 1990-yillar — klubning mustaqil O‘zbekiston futbol tizimiga moslashuvi;
2. 2000–2006-yillar — professional futboldagi mavqening shakllanishi;
3. 2007–2011-yillar — klubning sport jihatdan yuksalish davri;
4. 2012–2017-yillar — yuqori diviziondagi faoliyat va xalqaro tajribaning davom etishi;
5. 2018-yildan keyingi davr — professional futbol tizimida qayta shakllanish va yangi rivojlanish bosqichi.

Asosiy qism. “Sho‘rtan” futbol klubining shakllanishi G‘uzor tumani va umuman Qashqadaryo viloyatida futbolning rivojlanishi bilan bog‘liq. G‘uzor hududida futbolga bo‘lgan qiziqish uzoq yillardan beri mavjud bo‘lib, mustaqillikdan keyin mamlakatda professional futbol tizimining shakllanishi mahalliy jamoalarning rivojlanishi uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Klubning nomi G‘uzor hududidagi “Sho‘rtan” gaz koni va neft-gaz sanoati bilan bog‘liq bo‘lib, korxona va hudud o‘rtasidagi sport aloqalari jamoaning shakllanishida muhim rol o‘ynadi. Mahalliy sanoat korxonalarining sportni qo‘llab-quvvatlashi professional futbol jamoasining moddiy-texnik bazasini shakllantirishga imkon berdi. Bu holat O‘zbekistonning ko‘plab hududlaridagi professional futbol klublari tarixida ham kuzatiladi. “Mash’al”ning Muborakdagi sanoat korxonalari bilan aloqasi kabi, “Sho‘rtan”ning ham G‘uzor hududidagi sanoat bazasi bilan bog‘liqligi jamoaning dastlabki

rivojlanishida muhim omil bo‘ldi [2]. Klub professional futbolga kirib borishi bilan tarkibni shakllantirish, murabbiylar faoliyatini takomillashtirish va futbol infratuzilmasini rivojlantirishga e’tibor kuchaydi. 1990-yillar O‘zbekiston futboli uchun murakkab, ayni paytda muhim shakllanish davri bo‘ldi. Yangi davlat futbol tizimi, milliy chempionat va futbol klublarining mustaqil faoliyat yuritishi uchun tashkiliy asoslar yaratildi. “Sho‘rtan” ham ushbu jarayon doirasida o‘z faoliyatini shakllantirib bordi. Dastlab klub uchun asosiy vazifa professional futbol tizimiga moslashish, yuqori darajadagi musobaqalarda raqobatlashish uchun zarur tarkibni shakllantirish va mahalliy futbolchilarni tayyorlashdan iborat bo‘ldi. G‘uzor tumanining geografik joylashuvi va Qashqadaryoda futbol an’analarining kuchli bo‘lishi “Sho‘rtan”ning rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi [3]. 1990-yillar davomida jamoa o‘zining sport imkoniyatlarini kengaytirib, mamlakat futbol tizimida munosib o‘rin egallash uchun kurashdi. Mazkur davrni “Sho‘rtan”ning tashkiliy va sport jihatdan shakllanish davri sifatida baholash mumkin.

2000-yillarda “Sho‘rtan” futbol klubining sport natijalari asta-sekin yaxshilana boshladi. Jamoa tarkibiga tajribali futbolchilarning jalb etilishi, murabbiylar tarkibining kuchayishi va futbol infratuzilmasining takomillashuvi natijasida klubning professional futbol tizimidagi mavqei oshdi. Jamoa o‘zining kuchli tomonlarini shakllantira boshladi. “Sho‘rtan”ning o‘yin uslubida jamoaviylik, intizom va himoyadan hujumga tez o‘tish kabi jihatlar muhim o‘rin egalladi. Klubning rivojlanishida mahalliy futbolchilar bilan bir qatorda boshqa hududlardan jalb qilingan tajribali o‘yinchilarning ham roli katta bo‘ldi.

2000-yillarning o‘rtalariga kelib “Sho‘rtan” O‘zbekiston futbolidagi raqobatbardosh jamoalardan biriga aylandi. Bu davrda klubning asosiy maqsadi mamlakat chempionatining yuqori pog‘onalariga ko‘tarilish va O‘zbekiston kubogida muvaffaqiyatli qatnashishdan iborat bo‘ldi. 2010-yil “Sho‘rtan” futbol klubi tarixida

2 Mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar.
3 O‘zbekiston sport matbuotida “Sho‘rtan” futbol klubiga bag‘ishlangan maqolalar.

muhim o‘rin tutadi. Mazkur mavsumda jamoa O‘zbekiston chempionatida yuqori natija qayd etib, mamlakatning kuchli klublari qatorida ekanini namoyish etdi. Jamoaning yuqori natijaga erishishida tarkibning barqarorligi va murabbiylar shtabining samarali faoliyati muhim ahamiyatga ega bo‘ldi. 2010-yildagi muvaffaqiyat “Sho‘rtan”ga xalqaro musobaqalarda ishtirok etish imkoniyatini ham berdi. Ushbu natija G‘uzor tumani uchun katta sport voqeasi bo‘ldi. Chunki professional futbol jamoasining mamlakat miqyosida yuqori natijaga erishishi mahalliy yoshlar orasida futbolga bo‘lgan qiziqishni yanada kuchaytirdi. “Sho‘rtan”ning 2010-yildagi muvaffaqiyati klub tarixida keyingi bosqich — xalqaro maydonga chiqish uchun zamin yaratdi. “Sho‘rtan” tarixidagi yana bir muhim voqea 2011-yilda sodir bo‘ldi [4]. Jamoa O‘zbekiston kubogi finaliga qadar yetib bordi. O‘zbekiston kubogi finaliga chiqish klubning mamlakat futbolidagi mavqeini tasdiqlovchi muhim natija edi. Kubok musobaqasi jamoalardan yuqori sport mahorati, psixologik barqarorlik va muhim uchrashuvlarda maksimal natija ko‘rsatishni talab qiladi. “Sho‘rtan”ning finalgacha yetib borishi ushbu jihatlar bo‘yicha jamoa muayyan darajada shakllanganini ko‘rsatdi. Garchi “Sho‘rtan” kubokni qo‘lga kirita olmagan bo‘lsa-da, finaldagi ishtirok klub tarixidagi eng yirik natijalardan biri bo‘lib qoldi. 2010–2011-yillardagi sport natijalari “Sho‘rtan” tarixining eng muvaffaqiyatli davrlaridan biri hisoblanadi [5]. Milliy chempionat va kubokdagi muvaffaqiyatlar “Sho‘rtan”ga xalqaro futbol maydonida O‘zbekiston sharafini himoya qilish imkonini berdi. Klub Osiyo Futbol Konfederatsiyasi musobaqalarida qatnashib, turli mamlakatlar klublariga qarshi bahs olib bordi. Xalqaro musobaqalarda ishtirok etish jamoaning professional tajribasini oshirishda muhim ahamiyatga ega bo‘ldi. Futbolchilar Osiyoning turli futbol maktablari vakillari bilan bahslashish orqali o‘zlarining texnik va taktik imkoniyatlarini sinovdan o‘tkazdilar.

4 O‘zbekiston sport matbuotida “Sho‘rtan” futbol klubiga bag‘ishlangan maqolalar.
5 Mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar.

Xalqaro uchrashuvlar murabbiylar uchun ham katta tajriba maktabi bo‘ldi. Chunki xalqaro musobaqalarda raqiblarning o‘yin uslubi, taktika va tayyorgarlik darajasi turlicha bo‘lishi mumkin. “Sho‘rtan”ning Osiyo musobaqalaridagi ishtiroki G‘uzor nomini xalqaro futbol maydonida tanitishga xizmat qildi. “Sho‘rtan” faoliyatining muhim yo‘nalishlaridan biri yosh futbolchilarni tayyorlash bo‘ldi. Professional futbol klubining barqaror faoliyati uchun yoshlar futbolini rivojlantirish muhim omillardan biridir. Shu sababli klub tizimida yosh futbolchilarni aniqlash, ularning mahoratini oshirish va asosiy jamoaga jalb qilishga e’tibor qaratildi. G‘uzor va Qashqadaryoning boshqa hududlaridagi iqtidorli yoshlar uchun “Sho‘rtan” professional futbolga kirish imkonini beruvchi muhim sport markaziga aylandi. Yosh futbolchilar tajribali o‘yinchilar bilan birga mashg‘ulot olib borish va professional uchrashuvlarda ishtirok etish orqali o‘z mahoratlarini oshirish imkoniyatiga ega bo‘ldilar. Klubning yoshlar bilan ishlash tajribasi Qashqadaryo futbol maktabining rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatdi. 2012-yildan keyingi davrda O‘zbekiston futbolida raqobat yanada kuchaydi. “Sho‘rtan” ham yuqori diviziondagi o‘z mavqeini saqlash uchun kurash olib bordi 6. Turli mavsumlarda jamoaning sport natijalari bir xil darajada bo‘lmadi. Ba’zi mavsumlarda “Sho‘rtan” yuqori o‘rinlar uchun kurashgan bo‘lsa, ayrim davrlarda quyi o‘rinlarda qolib ketdi. Bunday o‘zgarishlarga tarkibdagi futbolchilarning almashinuvi, murabbiylar o‘zgarishi, moliyaviy imkoniyatlar va mamlakat futbolidagi umumiy raqobatning kuchayishi ta’sir ko‘rsatdi. Shunga qaramay, “Sho‘rtan” o‘zining professional futbol klubiga xos an’analarini saqlab qolishga intildi. Klubning ushbu davrdagi faoliyati Qashqadaryoda professional futbol tizimining davomiyligini ta’minlashda muhim bo‘ldi. Qashqadaryo viloyatida futbol rivojida bir nechta professional klublarning faoliyati muhim rol o‘ynadi. “Nasaf”, “Mash’al” va “Sho‘rtan” jamoalari viloyat futbolining o‘ziga xos uchta muhim markazini shakllantirdi. “Nasaf” Qarshi shahrini, “Mash’al” Muborakni, “Sho‘rtan” esa G‘uzor tumanini professional futbol xaritasida tanitdi. “Sho‘rtan”ning asosiy

6 O‘zbekiston sport matbuotida “Sho‘rtan” futbol klubiga bag‘ishlangan maqolalar.

tarixiy ahamiyati G‘uzorda futbol muhitini shakllantirganidadir. Professional jamoaning mavjudligi mahalliy aholining futbolga bo‘lgan qiziqishini oshirdi. Jamoa o‘yinlari muxlislarni birlashtiruvchi sport tadbiriga aylandi. Shuningdek, klubning faoliyati mahalliy futbol murabbiylari, sport tashkilotchilari, hakamlar va yosh futbolchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. G‘uzor tumanida futbolning rivojlanishi Qashqadaryo viloyatining umumiy sport salohiyatini oshirishga xizmat qildi. Tadqiqot natijalari “Sho‘rtan” futbol klubining mustaqillik yillaridagi faoliyati bir necha muhim bosqichlardan iborat bo‘lganini ko‘rsatadi. Birinchi bosqichda klub mustaqil O‘zbekiston futbol tizimiga moslashdi. Bu davrda asosiy vazifa professional klubning tashkiliy va sport asoslarini shakllantirishdan iborat bo‘ldi. Ikkinchi bosqich 2000-yillarda kuzatildi. Ushbu davrda “Sho‘rtan”ning yuqori diviziondagi mavqei mustahkamlandi [7]. Jamoa mamlakatning kuchli klublari bilan raqobatlasha oladigan darajaga yetdi. Uchinchi bosqich 2010–2011-yillarga to‘g‘ri keladi. Bu davr klub tarixidagi eng muvaffaqiyatli bosqichlardan biri bo‘ldi. 2010-yilgi yuqori natija va 2011-yilgi O‘zbekiston kubogi finalidagi ishtirok “Sho‘rtan”ning milliy futbol tizimidagi mavqeini oshirdi. To‘rtinchi bosqichda klub xalqaro tajriba orttirishga va mamlakat futbolining yuqori divizionidagi o‘rnini saqlab qolishga intildi. “Sho‘rtan” tajribasi shuni ko‘rsatadiki, hududiy futbol klublarining muvaffaqiyati bir nechta omillarga bog‘liq [8]. Birinchidan, moliyaviy barqarorlik. Ikkinchidan, futbol infratuzilmasining rivojlanganligi. Uchinchidan, professional murabbiylar va futbolchilarni jalb qilish imkoniyati. To‘rtinchidan, yoshlar futboli va futbol akademiyasining samarali ishlashi. “Sho‘rtan”ning G‘uzor tumanidagi faoliyati ayniqsa hududiy futbolning rivojlanishi nuqtayi nazaridan muhimdir. Klub Qashqadaryoda professional futbol faqat viloyat markazi bilan chegaralanib qolmasligini ko‘rsatdi. “Sho‘rtan”ning xalqaro musobaqalardagi ishtiroki hududiy klubning xalqaro maydonda ham O‘zbekiston sharafini himoya qila olishini ko‘rsatdi. Biroq klubning keyingi rivojlanishi uchun barqaror moliyaviy boshqaruv, yoshlar

7 O‘zbekiston sport matbuotida “Sho‘rtan” futbol klubiga bag‘ishlangan maqolalar.
8 O‘zbekiston sport matbuotida “Sho‘rtan” futbol klubiga bag‘ishlangan maqolalar.

akademiyasini rivojlantirish, zamonaviy seleksiya tizimini yaratish va futbol infratuzilmasini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Mustaqillik yillarida “Sho‘rtan” futbol klubining faoliyati Qashqadaryo viloyati va O‘zbekiston futboli tarixining muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Klub G‘uzor tumanida futbolning ommalashuvi, professional futbol tizimining shakllanishi va yosh futbolchilarni tayyorlash jarayonida muhim rol o‘ynadi. Tadqiqot natijalari “Sho‘rtan” tarixini bir necha bosqichga ajratish imkonini beradi. Mustaqillikning dastlabki yillari klubning yangi futbol tizimiga moslashuvi bilan tavsiflansa, 2000-yillar jamoaning professional jihatdan yuksalish davri bo‘ldi. 2010–2011-yillar “Sho‘rtan” tarixidagi eng muvaffaqiyatli davrlardan biri sifatida baholanishi mumkin. 2010-yildagi yuqori natijalar va 2011-yilda O‘zbekiston kubogi finaliga chiqish jamoaning mamlakat futbolidagi mavqeini mustahkamladi. Klubning xalqaro musobaqalarda ishtirok etishi esa futbolchilar va murabbiylar uchun xalqaro tajriba maktabi vazifasini bajardi. “Mash’al” va “Nasaf” bilan bir qatorda “Sho‘rtan”ning faoliyati Qashqadaryo viloyatini O‘zbekistonning muhim futbol hududlaridan biriga aylantirishga xizmat qildi. Klubning tarixiy ahamiyati faqat sport natijalari bilan belgilanmaydi. “Sho‘rtan” G‘uzor yoshlarini futbolga jalb qilish, sportga qiziqishni oshirish, mahalliy futbolchilarni tayyorlash va hududda futbol infratuzilmasini rivojlantirishga ham hissa qo‘shdi. Shunday qilib, “Sho‘rtan” futbol klubining mustaqillik yillaridagi faoliyati O‘zbekiston professional futbolining hududiy rivojlanish jarayonini aks ettiruvchi muhim tarixiy tajribadir. Klubning sport faoliyati, yoshlar bilan ishlash tizimi va xalqaro maydondagi ishtiroki O‘zbekiston futboli tarixini yanada boyitgan. Kelgusida “Sho‘rtan” tarixini yanada chuqur o‘rganish uchun klubning turli yillardagi tarkibi, murabbiylar faoliyati, futbolchilar statistikasi, klubning moddiy-texnik bazasi, G‘uzordagi futbol infratuzilmasining rivojlanishi va muxlislar harakatining tarixini alohida tadqiq etish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Professional Futbol Ligasi. O‘zbekiston professional futboli bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar va statistik materiallar.

2. O‘zbekiston Futbol Assotsiatsiyasi. O‘zbekiston futboli tarixi va milliy musobaqalar bo‘yicha materiallar.

3. Asian Football Confederation. O‘zbekiston futbol klublari va xalqaro musobaqalar bo‘yicha rasmiy materiallar.

4. RSSSF. Uzbekistan Football Championship and Cup Statistics.

5. O‘zbekiston milliy chempionatlari natijalari bo‘yicha statistik to‘plamlar.

6. O‘zbekiston kubogi musobaqalari tarixiga oid statistik ma’lumotlar.

7. Qashqadaryo viloyatida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga oid materiallar.

8. O‘zbekiston sport matbuotida “Sho‘rtan” futbol klubiga bag‘ishlangan maqolalar.

9. O‘zbekiston futboli tarixiga oid ilmiy va publitsistik tadqiqotlar.

10. Mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar.